

F E N Y Ő

F A N A K H A S Z -

nos vóltáról,

Es az SENDELY tsinálóknak kellemetes
és hasznos munkájokról-való
HISTORIA.

*Melly szereztetett és mostan ki-botsáttatott
Oroszhegyi Mihály Deák által,
An. 1655.*

Inden rendek látván miként munkálkodnak,
hivatallyok-szerint dolgokban el-járnak, de
csak az Poéták semmit nem újítanak, az fák
hasznairól semmit-is nem írnak.

Im én elő-vésem kis papyrossámát, az u-
tán keresem el-apattténtámát, és betéje már-
tom meg-száradt pénnámát, az Fákrol szollani készítem Mu-
samát.

Kezdetben hogy Isten világot teremté, az Napot az Egre
szépen helyhezteré, Holdal s' Planétákkal azt meg-ékesíté, az
Eg ally át néhult Fákkal bé-ülteté.

Hagyom most szollásom az Napról és Holdról, és az Tsil-
lagoknak ékes világokról, Őragyogásoknak áldott hasznairól,
csak hálá-adással tartozunk azokról.

Affelett zétómban írok csak az Fákrol, az kit ki nevezek
szóllok csak mind arról, és épületinek nagy fok hasznairól, az
kik ezt mivelik az után azokról.

Elete embernek ládd mely fok karban áll, az ötvös és Szabo első az Vargánál, noha Saru' Tzizma lábunkon tőle ál, de amazok mive tisztetb azokénát.

Lám az mivefek közt rendi van mindennek, az Szabó mestere dolmának mentének, az Szötsőkre tendál az bérlésének, Takátsokhoz illik hogy vásznat szőjenek.

Ez szerint az Fák-is noha nagy fok félic, kikben az elemmel nagy fok hasznot lelek, némellyeknek vagyon kedves szép gyümölcsök, némellyeknek pedig hasznos épületek.

Az ő mi-voltokat midőn meg gondolom, hasznár némellyeknek gyakran tapasztalom, de ha mindeniket ugyan meg vizsgálom, nem utolsónak az Fenyő-fát találom.

Ez az kite mostan inditom pennámat, hogy ezt meg-dírsirjem készitem Musámat, ha talállok erre ma Argumentummat, véghez kell itt vinnem fel-tett szándékomat.

Ne szollyak bár mostan Libánus fáiról, az Sidóság között lévő Cedrusfokrol, amaz ékes kedves s' szagos szép Laurustól, sem az zöld Ciprosfrol, és az Borostyánról!

Az Mondola fák-is maradgyanak hátra, drága Hebenum fák legyenek mászorra, azokrol is szólni mert fok idő volna, mellyek spatiumába nem két óra folyna.

Amaz szép Citromok és Poma-gránát fák, az Narantsal edgyütt az kedves Fige fák, kiknek gyümölcsökért Aranyat is adnánk, bár azok-is mostan abban maradgyanak.

Járuly-elő mostan te kedves Fenyő-fa, kinek itt mi'közünk már nem lehet máffá, mert tsak egy ház-is nints itt közünk fundálva, ki abbol nem volna rakva, és padólva.

Ez egész Országot bár mind széllyel el-járd, avagy bár egy Várba te magadat bé-zárd, hogy tsak Bük-fa hácat lárhafs abban ne várd, majd minden házakban az Fenyő-fát meg-ládd!

Fenyő-fa fedelek az derék Váraknak, noha némellyiket tsereppel is raknak, de még az alá-is Fenyő-fát furdalnak, az tserepek róla hogy le ne hullyanak.

Midőn az Kőműves az házat meg-rakja, az szarvazásáig kőből

kőből fel állattya, noha az derekát kő s' mézből állattya, de az több részeit Fenyő fához hadgya.

Az Templomokban is sok Fenyő-fa vagon, kik mellé Tornyokat építnek fel nagyon, ritkán azok között ha valahol vagon, hogy Fenyő fa nélkül fedele maradjon.

Templomban Fenyő fák sok helyt az gerendák, Fenyőmenyezeter kik erősen tartják, az székeket is Fenyő-fából tsinálják, melyekben az hívek az Istent imádják.

Az prädikáló szék is Fenyő-fából áll, az Istennek képe az Pap kibe fel-áll, onnét az köffegnek fel szóval prädikál, melly által az ember idvőfféget talál.

Fenyő-fából is áll az Isten Oltára, hol osztozattatik ő szent Vatsorája, mellyet minden az ki nem vészen hozzája, Lelke idvőfféget külfömben ne várja.

Fenyő-fából Pohár székeket építnek, mellyet az fő rendek szepen fel-készítnek, aranyas kupákkal drágán ékesítnek, midőn vendégséget vig lakást szerzenek.

Fenyő-fa az Asztal az kin az kenyered, midőn el-fogadod ebédre érked, Fenyő-fára tészed akkor edgyik feled, hogy ne fűgion éppen fenn-állásban tested.

Midőn az Vitézek hadban meg-ütköznek, hogy erős viadalt edgy más ellen tésznek, Fenyő-fa Kopia-t edgy más ellen vísznek, kivel ellenségben nagy fokot el-vesztnek.

Fenyő-fa az ajtó kin házadba bé-jársz, kit az lopo előte étszakára bé-zársz, Fenyő-fa az ág-is kibén étzakára hálsz, padlásba tekintvén Fenyő-fára találsz.

Házadon a' Sendely Fenyő-fából vagon, Tsűrödnek kapuja ugyan abból vagon, mellyet hogy az marhád buzádba ne járjon, szükség hogy az szolgád gyakorra bé-zárjon.

Az házad négy szége mindenütt Fenyő-fa, noha Tseret talpra vagon el-fundálva, Fenyő-fából vagon Ládátskád tsinálva, az kibe sok pénzed vagon bé-koltsolva.

Hogy ha meg-látogat Isten magzatokkal, minek utánra a
élsz az szent házasággal, Fenyő-fából böltsőt csináltat az A-
tsal, s' abban rengtetted gyakran az dajkával.

Fejér néműdet-is mikoron meg-mosod, mikoron tested-
ről szeny miá le-hányod, hogy vizezfűgéből száradgyon aka-
rod, Fenyő rúdra rakod s' azon szárogatod.

Midőn az mezőben szekered meg-rakod, gabnádat, szé-
nádat hogy bé-takarítod, Fenyő-fa lajtorja közébe azt rakod,
Fenyő rúddal fellyül osztán meg-nyomtatod.

Hogy ha széna réted honnyodban sok vagyon, Fenyő
deszkád s' lérezed bővön elég vagyon, hogy marhádnak télre
sok szénád maradgyon, bé keriten véle hogy pusztán ne állyon.

Szegény ember étkét tálból ha meg-éfszi, hogy osztán
meg-mossa vízont elő-vészti, Fenyő-fa tálalba az tálát fel-tészti,
s' Fenyő-fa fogasba az kalánt függeszti.

Midőn Süvegedet fejedből le-vészted, még minek előtte
ebédedet észted, Fenyő-fa fogasba Süveged függesztetted, ön edé-
nyedet-is csak arra bidgyezted.

Mi lehetne mássa hát az Fenyő-fának, mennyi haszna va-
gyon csak az forgásának, az Sendely csinálók mellyet le-fa-
ragnak, osztán hogy Sendelynek apron hasogatnak.

Az esőlékjénél ennek étket főznek, kiben az tselédek é-
desdeden észnek, némelleyek alkormányt forgásival fednek,
az Sendelyes házra kik szert nem rehernek.

Az testből az lélek midőn ki költözik, rothadatlanságba
az test fel-öltözik, Fenyő deszka közé az holt testet térszik, az
után temetni az sírhoz ugy viszik.

Fenyő-fában kezded eleit éltednek, hogy böltsőt csinál-
nak abbol testetskédnek, abban is végezted végét életerednek,
mert fellyét csinálnak abbol holt testednek.

Amaz szépen szólló Musika szereszmok, édesdeden zen-
gő Virgyinák s' Cimbalmok, Fenyő-fa ezeknek némelleyik
szereszmok, noha Atzél és Réz szépen pengő húrok.

Ezekről szent Dávid így ír az Soltárban, Psalmusának szintén a' leg. utollyában, dicsurjétek Istent zengő Cimbalmokban, áldgyátok szent nevét Dob s' Trombita szokban.

Midőn Izraelben Illyés üldözternék, az Akáb Királytól: s' az puztán bújdosnék, edgy Fenyő-fa alatt fáradran el-alvék, kenyeret vün néki egy Angyal s' azt évék.

Fenyő-fából álló kérge az Szitának, kivel szép kenyeret, az Sűrők meltrának, Fenyő-fa az Tábla kin Szakátsok vágnak, Fenyő fán-is gyurnak részrát az Laskának.

Amaz hitván Som-fát olly nagyra bőrsűllik, hogy még az Birák-is kezekben viselik, még némellyek végit ugyan meg-zeméllik, az szegény Fenyő-fár tsak semminek vélik.

Maga lakó házunk tetejétől fogva, éppen mind Fenyő-fa az földig le jurva, még háza földé-is azzal van padolva, annak az ki rá vágy afféle munkára.

Fenyő-fa által még y ajtón bé házadba, Fenyő-fára fekszel estve bé ágyadba, Fenyő-fára ülsz. le asztalhoz az padra, Fenyő fara tésznek érket asztalodra.

Midőn Arpas' Zabbol itatod méltatod, annak-is az Sűrít Fenyő fában tartod, Fenyő-fa edényből marhádat itatod, mikor hideg télben az Jászlon ben tartod.

Udvaroknál midőn Kappant, Pipét sűtnek, kikhez drága lever Szakátsok készitnek, az Tál felü fellyül Fenyő hidat tésznek, mellyet az Inafok az asztra ra visznek.

Az Urak konyháján ha kukrejtet főznek, mellyet tehén-húsból Szakátsok készitnek, egy kis Fenyő magot ha belé nem tésznek, nem mondhattyak még azt igazán kukrejtnek.

Hová lennének-el amaz szegény Vargák, kik Sarudnak sokszor fosléset bé-varják, az Fenyő-fa szurkot hogy ha nem kaphagnák, az fertés fonalat kihez meg-surollyák.

Ok az Fenyő szurkot nagy drágán meg-vészik, és azt tisztes helyre Scatulyába tészik, ezzel-is szegények kenyeretkét észik, néha Ládájokban ettől sok pénz fekszik.

Hát az ditsiretes tudós fő Borbélyok, kiknek sebesekkel gyakran van sok bajok, hogy ha az ír közzé nem lenne szurok-jok, nem telnék annyira pénzel az Ládájok.

Az meleg Nyár után hogy az ősz érkezik, melly után az Tél-is hamar következik, minden-féle zöld fa akkor le-verte-zik, szines ruhájából és gyászba öltözik.

De tekintsd akkor-is az szép fenyő-fákat, melly szépen viselik Téiben-is magokat, akkor sem vetik-el ök zöld ruhájoka-t, hát jobb móddal hadta az Isten azokat.

Alatta-is néki szép gombák teremnek, mellyet az fő ren-dek nagy kedvesen vésznek, kit ha az Szakátsok jó lével meg-főznek, vendégekkel abból édesdeden észnek.

Más féle gyümölsi-is ezek között terem, kit Málnának hinak ha rá emlékezem, ezt édesflegeért magam is ditsirem, mert kedves nálam-is az mikor el-érem.

Kedves ezek felett néki az árnyéka, nem igen szereri ott lakni az Balha, sétálni alatta kedves néha néha, a' fő rendek ara nem vágyodnak noha.

Ne mondgyad hát kérlek tellyes életedben, ha ki nevel-tetről Fenyő-fa böltsőben, ki még végre mégy-is Fenyő-fa Sel-lyében, hogy az Fenyő-fának nints haszna semmiben.

Sőt én velem edgyütt minden azt kiáltsa, Meny-ütő kö-vekkal az Isten ne rontsa, kő s' zápor esőt sohárá ne ontsa, minden szél-vész ellen békefegben tartsa.

Mert nem kitsiny haszna van az Fenyő-fának, az fák közt nem tartom én őt utolsonak, minden alkormányok majd mind abból álnak, Titulusát azért im ezt adom annak:

Mivel Malom mester Atsoknak Hadnadgyok, szárnyas madaraknak az Solyom az urok, az fene vadaknak Oroszlány Királyok, az fának Fenyő-fa légyen az Tsászárok.

MASODIK RÉSZE.

IM az Fenyő-fának Titulusát hallók, hasznait jó rendben ite meg is találók, sok bizonyságokkal lám meg is mutatók, hogy az egyéb fák nál sokkal fellyebb valók.

De hallyuk meg immár kik ez által élnek, alkotmanna valót kik ebből készírtnek, melly nagy erős munkár magokra fel. véstnek, ki hasznokra vagy on minden miveleknek.

Ennek mivelése job részt két karban áll, edgyik mivelője ennek Sendelyt tsínál, az málik peniglen deszka metzésben áll, ez nem igen hasznosb edgyik az máliknál.

Mikéat hogy az Sajt jó az áldott Kenyérrel, így az deszka hasznos őszve az Sendellyel, mert az házat kívül meg fedik Sendellyel, s' meg éppitik belől deszka eszközökkel.

Jollehet az Szabók szép munkát tsínálnak, Kamukát, Atlaztot, s' Bársonyt szabogatnak, Iskárlát, Gránátból köntösöket szabnak, de ők is tsak deszka asztalon tégláznak.

Amaz öt vősök is szép mivet mivelnek, aranybol ezüstből kupákat készírtnek, Tallért és Aranyat az pénz verők vernek, kikkel az Királyok tárházakat töltnek.

De ha fejek felet a Sendely nem volna, és nag' sebes es ő az égből le hulna, ott nekik az nyakok jól meg. lotsosulna, ez drága mivek is félő meg. rútulna:

Az Vargák is midőn az Sarukat varják, néha az bűdös bört hogy fogokkal fogják, ha kívül házokat Sendellyel nem raknák, meg. vizesül nének az suba. fák s' kapták.

Ez egész Országban valahol kelsz és jársz, vagy olyas Faluban estve lévén meg. szállsz, Sendelyes alkotmánt az szemedel találsz, melly alatt elsőben nagy örömeft meg. hálsz.

Brasso, Szeben, Medgyes, Szász. város, Fejér. vár, Kőhalom, Váfarhely, Besztertze, Seges. vár, te is ki meg. romlál ő szegény Kolosvár, jaj tsak hallani is ez szép város melly kár.

Ez gazdag Várasok hová lennének. el, és mind az többi is Erdélyben ezekkel, hogy ha nem értetnék deszkával sendellyel, minden alkormányok el-pusztulna széllyel.

Ezeket peniglen nem a' Vargák varják, sem az cendi pen-di mives Szabók szabják, vagy az bőrrrel bajló Szijgyártók ag-gattják, az Kovátsok is azt fogóval nem fogják.

Noha eszközöket ehez Kováts tsinál, Fűrész, Faragó kés, Fejsze mert tőle áll, de ő is gyakrabban az Sendely alatt hál, az Sendely tsináló kit nagy bajjal tsinál.

Nem szükség ám ehez tseres kád, kapta s' ár, sem segéd vas s' kapors kivel él az Kádár, gyűszűt, tőt és crétát s' ollót se keres bár, az Sendely tsinálás mert nem ezeken jár.

De tsak szükség ehez faragó kés s' horony, az mellé az Fűrész kit szükség jól meg-vony, s' nagy ródalló Fejsze kinek él vékony, hogy az Fenyő-fában légyen haladékony.

De melly szörnyű bajjal lelik fel az fáját, Sendely tsinálásnak kik fel-vészik baját, meg-kerülik sokszor az Sik-afzó tá-ját, mig az Fenyő-fáknak fel-lelik az jóvát.

Midőn fok járással azkor fel-találják, ródaló fejszével az után le-vágják, az héját el-hántván nagy bajjal el-róják, vonó marhájokón viz mellé vontattják.

Az Eg tsatornája mikoron meg-indul, és az föld színére nagy fok eső le-hull, az Küköllő akkor erőssen meg-újul, az Sendely tsináló ottan hamar fordul.

Tudálkozhatnak kik ezeket látnák, mikor az fok fákat az ár-vizbe hányják, melly veszedelemre ő magokat ad-gyák, kik az Fenyő-fákat vizen alá-hozzák.

Az nagy mély Tengeren ha valaha jártál, tudom hogy az Gályán ott is nagy bajt láttál, de nem fok hogy ott is hasonlót nem látnál, az fak hozásakor ha reá vigyáznál.

Mikor ők szegények az fákkal küszködnek, akkor az öt-vösök veszteg üldögelnek, aranybol ezüstből kupákat készit-nek, illy szörnyű nagy munkát magokra nem vésznek.

Égyéb mesterek is illy erős munkával, nem élnek mint
ezek Sendely tsinálással, az Várgák bajolnak árral és kaptával,
az Szabók gyűszűvel, tűvel és ollóval.

Ne mondgyad hát kérlek ez munkát semminek, ki árnyé-
ka alatt állsz ez hasznos műnek, az Sendely tsinálót ne tarts leg
kissebnek, hanem inkább ezért adgy hálát Istennek.

Mert ám bátor légyen fok gabonád, buzád, kintsed boros
pintzéd s' minden féle marhád, de ha fejed feletr nints meg fed-
ve hunnyád, nem lehet jó izű ebéded s' vatsorád.

Hiszem az fő rendek nagy pompával élnek, pénzel s' gaz-
dagsággal fokkal bővölködnek, Sendely s' deszka nélkül de ők
sem élhetnek, sőt nagy mesefize földrül ezért érte küldnek.

Noha Várakat is kőből kerítettnek, és udvar házakat na-
gyon készítettnek, hogy belé ne essen meg sendelyeztetnek,
deszka eszközőkkel belől éppítettnek.

Szolhatna most erről a Yzegény Kolosvár, kinek ő romlá-
sa oh nagy Isten melly kár, az Sendely tsináló hogy nem utolsó
már, mert hogy éppülhessen fok Sendelyt, s' deszkát vár.

Ne mondgya bár senki az Sendelyt drágának, ha abban
nyoltz százat egy forintért adnak, a' mellyre nyoltzával helyé-
ben alkuszna, mert ládd ki fok bajjal ehez hozzá jutnak.

Sőt minden én velem ezt oltsonak mondgya, ha ki penig-
len ezt nyoltzával drágállya, házat fedél nélkül egy télen pro-
bállya, s' fogadom tavaszszal maga meg oltsollya.

Mert még az Béres is az ki ezt hornyollya, az főt étket
kétszer napjába meg várja, az flestekemet is gyakran meg ké-
vannya, még az ofonnát is ritkán hátra hadgya.

Ez néhány verserről mostan elég légyen, itileterezére
senki rám ne tégyen, hazugságot irtam ollyat ne is vélleny,
sőt ez mind igazság bár ollyat reménlyen.

Jó Sendely tsinálók lám meg ditsirélek, a' több műveseken
hátol nem révélek, sőt ez munkárokért földig emelélek, ne fe-
letkezettek tő is rolam kérlek.

De minnyájan kik itt Zetelekán látok, az Sendely tsiná-
lást kik gyakoroljátok, vagy száz száz Sendellyel meg, látogaf-
sátok, azt jó kedvel vészem tőletek haadtok.

Ha ki pedig Sendelyt adni nem akarna, s' az Fenyőbe-
menne, törjék el az Szána, a' Fejszójének is szakadgyon el nya-
ka, s' az Fenyő-fa Lomja hulljon az nyakába.

Ezer hat száz után ötven ötödikben, az nagy Kükölknek
el alá-mentében, Kis Asszony havának második hetében, ez:
Verseket irám egy nyári erezben.

Ez hely közel vagyon hideg Hargitához, az melly jó ele-
ve téli hayakat hoz, közel vannak pedig az Fenyő-fák ahhoz,
Gyirgyo edgyik felől szomszéd az Faluhoz.

C O N C L U S I O.

OH drágalátos hely, ki illy fákat nevel
az emberek hasznokra,
Kit az Poéták is, ditsirnek; Musák is
s' áldást kérnek azokra,
Tőlem is áldott légy, Fenyő-fás völgy és hegy
ne meny szél-vész azokra.

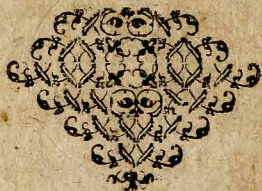
Hallom Andrásfalván lakik Molnos Péter
néki háza Sendelyes,
Mutasd-meg néki is ez néhány versemet
ő is azt mondgya helyes,
Tudom helyén hadgya, méltónak is mondgya
ha lész véle beszédes.

Adgyon Isten néki Fenyő árnyék alatt
tsendesz bődög életet,
Az mit szive kíván, Isten fellyűl látván
adgyon-meg néki mindent,
Ez bőáldásközött ha mikor nálunk jár
keressen-meg engemet.

En-is Fenyő-fával mint bányász arannyal
bővös vagyok ez helyben,
Hasztképe tartya szekerét fásasztya
tudok szerzeni ebben,
Tudom ottjártomban és nála száltomban
ugy lát bőtsületesben.

Engemet Mihálynak az kik rá találnak
hinak most Zetelekán,
Mint ez Historia elei mutattya
az vers fejek tajekán,
Vagy az Oroszhegyit kérdezd és meg-találsz
az nagy Küköllő partyán.

V E G E.

I N T E S,

Vagy edgynehány Versetske az Felső Sze-
mélyekhez.

Járuly ide mostan ki az újságokban,
Gyönyörködik szived, afféle dolgokban,
Mert tenéked irták, hogy ezt múltatodban
Elolvafván, hasznát meg-tudod azokban.

Híszem jobbilly dolgon tölteni idődet,
Hogy nem mint száradon tsapdozni az legyet,
Vagy másban egyébben fárasztani az testet,
Melly meg-háborittya az szivet és lelket.

Ez Könyv hasznát tenig ugy vehed eszedben,
Az sik mezőn járnod edgy ifjonyu szélben,
Vagy ott mulatoz od nagy rútfergetegben,
Es meg-lotsosulván edgy zápor esőben.

Jóakaró Uram hát ez Könyvet meg-vedd,
Ha az szép újságra vagyon ugyan kedved,
Ha által-olvasod tudom meg-szereted,
Hasznát Fenyő-fának meg-mutattya néked.

NY O M T A T T A T O T T

1 6 5 6. esztendőben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj